

Broytingar í familjulívinum

- størsta avbjóðingin við sjónvarpinum, men føroyska málið hevur fingið fótin fyrri seg, sigur Jette Forchhammer, mentanargranskari, sum júst hevur verið í Føroyum í samband við kanning um børn og sjónvarp

Orð: Dagny
Mynd: Kalmar

Hetta sigur Jette Forchhammer, mentanargranskari úr Danmark, sum í løtuni ger kanning um hvørja ávirkan sjónvarp hevur havt á børn í Føroyum.

Institut for Kultursociologi, Universitetið í Keypmannahavn stendur fyrri kanningini.

Í 1981 varð fyrsta kanningin gjørd, og givin út í bók í 1983, undir heitinum "Børn for TV".

350 børn spurð

Nýggja kanningin, sum nú verður gjørd, er framhald av tí fyrri, og snýr seg um, hvørja ávirkan sjónvarp hevur havt á fyrsta ættarliðið av børnum, sum eru uppald við sjónvarpi, sum ein náttúrligur táttur í gerandisdegnum.

350 børn og ungfolk í aldursbólkinum 9-13 ár, úr átta ymsum plássum í Føroyum, hava svara spurnarbløðum, skriva stíl um frítíðarítriv og sjónvarpsvanar o.s.fr..

Jette Forchhammer sigur við Sosialin, at hon í fjør heyst hevur verið í Føroyum og gjørt fyrstu kanningarnar, sum snúi seg um at tosa við vaksin fólk, fyrri at fáa yvirlit yvir menningina í samfelagnum, seinastu 10 árin.

Hesaferð heldur Jette Forchhammer at størsta broytingin eru figgjarligu viðurskiftini.

Í 1980 varð sagt, at nú var fiskurin horvin og at vánaligar tíður stóðu fyrri framman.

Børnini tosa um arbeiðsloysi

Miðskeiðis í 80'unum kom kortini búskaparlaga framgongdin, men tann afturgongd, sum nú er talan um, er ikki bert politisk tala. Øll eru merkt av búskaparlaga afturgongdini í samfelagnum, og

Jette Forchhammer, mentanargranskari: - Nakað bendir á, at tað eru foreldur og tey gomlu, sum sita mest framman fyrri sjónvarpsskíggjan. Tað hann hava óhepnar avleiðingar við sær fyrri familjumynstrið, sum higartil hevur verið ógvuliga tætt hjá tykkum

børnini tosa eisini um tað, sigur Jette Forchhammer.

- Føroysk børn hava tó onga neyð, og tey klaga heldur ikki, men siga, at foreldrini tosa nógv um figgjarligu viðurskiftini heima.

- Henda kanning, sum nú verður gjørd, kemur í tøkum tíma, tí higartil hevur búskaparlaga afturgongdin ikki rættiliga sett

síni spor, og tí órógvart tað ikki kanningina.

- Hevði henda kanning verið gjørd t.d. um eitt ár, so høvdu sparingarnar ivaleyst verið meira sjónskar enn í dag. Tað vísir seg nevnliga altið, at sparingar raka mentanarlívið meint, tá búskaparlaga afturgongdin gerst veruleiki.

Hóast kanningin ikki er liðug, og Jette Forchhammer tí bert kann siga um

ábendingar í tí tilfari, sum nú er savnað inn.

Ávirkanin minni enn væntað

Nú skal kanningar tilfarið sundurgreinað og arbeidd, áðrenn endaliga úrlitið kemur. Hon hevur tó góðar vónir um viðurskiftini hjá børnum í Føroyum.

- Tann ávirkan, sum var væntandi at sjónvarpið fór

at fáa stóra ávirkan á børnini í Føroyum, er ikki komin.

Ein orsök er musik-skúlaundirvísingin, sum rættiliga hevur ment seg seinastu 10 árin, og rúgvusmikla barnabókauktávan somuleiðis, sum eru góð iskoyti til fróttartil-boðini, ið vóru frammanundan. Hesi mentanarligu tiltøkini hava megnað at givið børnum samleika, staðfest í egna samfelag. Erta børnini ikki vorðin bundin at sjónvarpinum?

- Sjálvandi eru tað altíð ávís børn, sum sita ov leingi framman fyrri sjónvarpið. Tað eru tey somu, sum ikki hava nóg góðan stuðul heimanífrá, og sum ikki iðka frótt ella hava annað ítriv í frítíðini.

Harvið verða tey eisini latin yvir til sín sjálvs, og gera sær sínar egnu tankar um, hvussu heimurin sær út. Tann myndin kann ofta verða veruleikafjar.

- Hóast kanningin ikki er liðug, og tí ikki kann sigast so nógv um innihaldið, so er tað mangt sum bendir á, at sjónvarpið ikki kann kappast við góðveður. Tað er tað bert fótbólturin, sum megnar, sigur Jette Forchhammer. Hevur sjónvarpið als ikki óhepna ávirkan á børnini?

- Sum heild duga børnini væl at sálða frá, men parabol-sjónvarpið tykist at hava størsta ávirkan á lívið hjá børnum enn t.d. SvF

"Daniseringin"

Bert í heilt fáum frávikum hevur sjónvarpið ávirkað børnini. Hetta var eisini almenna hugsanin, tá eg gjørdi fyrri kanningina. Fólk vóru bangin fyrri sonevndu "daniseringini".

Sjónvarp Føroya hevur tibeit gjørt nógv fyrri at føroyska tekst, og tað hevur havt góða ávirkan á málið. Børnini nýta ikki so nógv dansk orð longur, sum tey gjørdi áður.

Hinvegin, so er mangt sum bendir á, at málið hjá føroyskum børnum er ávirkað av ameriskum, men tað er ikki so stórt vand, av tí at USA er so fjarskotið frá Føroyum.

- Partur av teimum børnum, sum eg havi tósað við í ár, er fyrsta ættarliðið við sjónvarpi, og eg haldi at føroysk børn í dag eru meira vitandi. Tey lurta eftir útvarpinum, lesa bløð og bókur, eins og tey ferðast nógv. Tað hevur givið teimum størri sjónarring enn t.d. tey dansku børnini í sama aldri hava.

- Eg eri bilsin at siggja, hvussu stóra útbreiðslu parabol-sjónvarp hevur havt í Føroyum, men tað átti eg at verið greið yvir,

av tí at føroyingar eru serliga kvikir at ognar sær nýggjan teknikk og lutur.

Børn eru nýjeppin

Børnini sýna hesum nýggja áhuga í byrjanini, men áhugin minkar rættiliga skjótt. Hetta er sama mynstur sum í øðrum londum. Fólk hava altíð verið bangin fyrri, tá okkurt nýtt kom fram.

Í Føroyum vóru foreldur bangin um at videofilmar skuldu ávirka børnini, sum fyrri 10 árum síðan sátu trøllabundin framman fyrri skíggjan, tá tað var nýtt.

Veruleikin er tann, at børnini missa áhugin fyrri slíkum, sum frálíður Hinvegin so eru útlit til at parabol-sjónvarpið hevur fastatøku í børnum og ungfolki í Føroyum.

Er tað vandamikið?

- Parabol-sjónvarp er ikki vandamikið í sjálvum sær. Tað velst um, hvussu børnini eru fyrri at móttaka tað, sum borðreitt verður við.

Hava børn góðar umstøður og eru trygg í gerandisdegnum, er tað ikki skaðiligt. Trupulleikin er, at í øllum samfeløgum er ein restbólkur, sum kann hava skaðiliga árin á, men tann bólkurin er ikki so stórur í Føroyum.

Børn eru samanumtikið ógvuliga frísk í Føroyum. Tit liva í góðum umhvøvi og hava ongar trupulleikar t.d. sum stórbýir berjast við. Hervið er ikki sagt, at øll hava tað gott, men tað er umráðandi at skúlin skipar undirvísing um fjølmíðlarna, sum børnini kunnu stuðla seg til.

Óvist er, hvussu mentan og vitan festir seg í børnum, sum siggja ov nógv sjónvarp - serliga á bygdunum, har parabol-sjónvarpið er tendrað nærum allan sólarvingin, men eitt er vist: Børnini hava ikki sjálvi keypt parabol-sjónvarpið, og tað er ikki fingið til vega eftir trýsti frá teimum.

Ávirkar sambandið millum ættarliðini

Kanningin bendir eisini á, at tað eru foreldur og tey gomlu, sum stytta sær stundir framman fyrri skíggjanum.

- Hetta gongur út yvir familjulívið og samveruna við børnunum, heldur Jette og skoytir uppí.

Framtíðin fer at vísa, um hesar broytingar t.d. tá børnini eru saman við abba og ommu, fara at hava ávirkan á barnið framefir.

Í Føroyum hava tit higartil havt tætt tilknýti í familjunni, men her eins og aðrastaðni útlit til at hetta mynstrið verður broytt við tíðini.